

El llenguatge Entre parèntesis

Algunes vegades les coses s'agafen massa al peu de la lletra. Per categòrica que sigui una norma, o una afirmació, o una informació, i per elevada que sigui la insistència amb què s'ha divulgat, no vol dir que no conegui uns límits precisos, usualment declarats i manifestos, i que cal no oblidar ni deixar de tenir en compte. Així, una característica de la morfologia del català que no sol manca a cap tractat manual, i que ha estat encara sovint glossada en comentaris com ara els nostres, és la que afecta mots com ara oasi, tesi, crisi i dosi, i tots els altres noms cultes o savis de formació semblant, els quals, en català, acaben sempre en i, contràriament a les formes corresponents del castellà, que acaben en is. (I hi hauríem d'afegir que la s medial, que precedeix sempre la i final, és una s sonora —com la de resar, música o cosa—, la qual, per tant, s'ha de representar gràficament per mitjà d'una sola s.)

A còpia d'haver-hi insistit, doncs, hom s'ha anat habituant a dir i a escriure oasi, tesi, hi, òtesi, parèntesi, síntesi, anàlisi, crisi, òlisi, diòcesi, apo-teosi, artrosi, etc., en floc de «oassis», «fessis», «crissis», «sintessis», «anàlissis», etc. Però cal tenir en compte que quan hom tracta de la forma d'un adjectiu, hom se sol referir a la que revesteix en el singular (i en el masculí, si és un mot de dos gèneres), fent abstracció del fet general —gairebé diríem universal— que la formació del plural comporta necessàriament —a part, en alguns casos, altres canvis o afegiments— l'addició d'una s final. Doncs, és clar que al costat de l'oasi, la tesi, la crisi i l'anàlisi, tenim els oasis, les tesis, les crisis i les anàlisis, amb aquesta s final que no és sinó la marca del plural.

Un mot que cal usar sovint en plural, a causa del seu significat, és parèntesi. Del mot o de la frase que escrivim entre el signe (i el signe) en diem un parèntesi, així com de cadascun d'aquests dos signes. Però si ens referim a tots dos diem, és clar, els parèntesis. Llegim, algun cop —perquè algú ha après massa bé la lliçó— «escriure una paraula entre parèntesi». La frase no té sentit: no es pot estar entre una sola cosa. En calen dues, pel cap baix. Així com diem un guionet i escriure un mot entre guionets, també podem dir un parèntesi i escriure un mot entre parèntesis.

Albert Jané